

YENİ KENTSEL ALANLARDA SÜRDÜRÜLEBİLİR MAHALLE PLANLAMASI: “Bizim Şehir Konya” Projesi Örneği

Mehmet Akif SAĞ¹

Araştırma Makalesi

Yazar Bilgileri

¹ Konya Teknik Üniversitesi,
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü, Konya, Türkiye
masag@ktun.edu.tr

 0000-0002-6669-4012

Sorumlu Yazar

Geliş: 16.07.2025

Kabul: 11.11.2025

DOI: 10.71298/maddergi.1744281

Özet

Bu çalışma, yeni kentsel alanların geliştirilmesinde sürdürülebilir mahalle planlama stratejilerinin uygulanma biçimlerini “Bizim Şehir 2023 Konya” projesi üzerinden incelemektedir. Konya’nın Selçuklu ilçesinde, yaklaşık 332 hektarlık kamu mülkiyetine ait bir alanda geliştirilen proje, sürdürülebilirlik, yerel kimlik ve insan ölçeği kavramlarını bütünleştirmeyi hedefleyen bir planlama deneyimi olarak ele alınmıştır. Çalışma, projeye ait 1/1000 ölçekli kentsel tasarım planı, plan açıklama raporları ve yönlendirici belgeleri inceleyerek, bu belgelerde yer alan planlama kararlarını sürdürülebilir mahalle planlaması literatüründe tanımlanan kuramsal ilkelerle ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda araştırma, kavramsal değerlendirme yaklaşımı temelinde yürütülmüş; analiz süreci, mekânsal organizasyon, fonksiyonel çeşitlilik, açık alan sistemi ve çevresel sürdürülebilirlik bileşenleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bulgular, projenin mekânsal kurgusunda yaya öncelikli merkez tasarımı, konut tipolojilerinde çeşitlilik ve iklim duyarlı açık alan kararlarının öne çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte, enerji etkinliği, sosyal bütünleşme ve uzun vadeli yönetim yapıları gibi boyutlarda sürdürülebilirlik ilkeleriyle kurulan ilişkinin sınırlı olduğu gözlenmiştir. Çalışma, Türkiye’de kamu mülkiyetli büyük alanlarda sürdürülebilir mahalle planlaması ilkelerinin uygulanmasında karşılaşılan olanak ve kısıtları birlikte değerlendirmekte; kavramsal düzeyde sürdürülebilirlik ilkelerinin yerel bağlamda nasıl somutlaştığına ilişkin analitik bir bakış sunmaktadır. Sonuç olarak, benzer ölçekli projelerde başarıya ulaşılabilmesi için çok aktörlü planlama süreçlerinin kurumsallaştırılması, sosyo-kültürel analizlerin planlama öncesi aşamada zorunlu hale getirilmesi ve uzun vadeli yönetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir mahalle planlama, insan odaklı tasarım, karma sosyal yapı, yeşil gelişim, Selçuklu-Konya

SUSTAINABLE NEIGHBORHOOD PLANNING IN NEW URBAN AREAS: The “Bizim Şehir Konya” Project

Abstract

This study examines the implementation of sustainable neighborhood planning strategies in the development of new urban areas through the case of the “Bizim Şehir 2023 Konya” project. Developed on approximately 332 hectares of publicly owned land in the Selçuklu district of Konya, the project is analyzed as a planning practice that aims to integrate the concepts of sustainability, local identity, and human scale. The study investigates the 1/1000 scale urban design plan, explanatory reports, and guiding documents of the project, aiming to relate the planning decisions within these materials to the theoretical principles defined in the literature on sustainable neighborhood planning. Within this scope, the research adopts a conceptual evaluation approach and conducts the analysis across four main components: spatial organization, functional diversity, open space systems, and environmental sustainability. The findings indicate that the project’s spatial structure emphasizes a pedestrian-oriented central design, diversity in housing typologies, and climate-sensitive open space strategies. However, the relationship established with sustainability principles appears to be limited in certain dimensions, such as energy efficiency, social integration, and long-term governance structures. The study evaluates both the opportunities and constraints encountered in implementing sustainable neighborhood planning principles in large-scale public land developments in Turkey, providing an analytical perspective on how theoretical sustainability principles are embodied in a local context. In conclusion, it is suggested that the success of similar large-scale initiatives depends on the institutionalization of multi-actor planning processes, the integration of socio-cultural analyses into pre-planning stages, and the strengthening of long-term governance mechanisms.

Keywords: Sustainable neighborhood planning, human-centered design, mixed social structure, green development, Selçuklu-Konya

Atıf için:

Sağ, M. A. (2025). Yeni kentsel alanlarda sürdürülebilir mahalle planlaması: “Bizim Şehir Konya” projesi örneği, *Mekansal Araştırmalar Dergisi*, 3(2):129-146. <https://doi.org/10.71298/maddergi.1744281>

1. GİRİŞ

Sürdürülebilir şehircilik, günümüz kent planlama yaklaşımlarında çevresel, sosyal ve ekonomik dengelerin bir arada gözetilmesini gerektiren bütüncül bir anlayış olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede, kentsel gelişmenin yalnızca fiziksel boyutuyla değil, aynı zamanda kimlik, yaşam kalitesi ve dirençlilik gibi niteliksel unsurlarıyla da ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu çerçevede, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından "Şehir 2023 Vizyonu" doğrultusunda geliştirilen "Bizim Şehir Projeleri", sürdürülebilir, kimlikli ve insan odaklı şehir modellerinin geliştirilmesini amaçlayan ulusal ölçekte bir girişim olarak başlatılmıştır. Proje kapsamında Konya, Gaziantep, Bolu ve Kayseri illeri pilot uygulama alanı olarak belirlenmiştir (Ulusoy, 2018). Bu projeler; çağın gereksinimlerini karşılayan, yerel kimliği koruyan, yeşil, güvenli ve akıllı şehir kavramlarını bütünleştiren kentsel planlama ve tasarım yaklaşımlarının geliştirilmesini hedeflemektedir.

Bu kapsamda başlatılan Bizim Şehir 2023 Konya Projesi, Konya ili Selçuklu ilçesi Sarayköy Mahallesi sınırları içinde, yaklaşık 350 hektarlık bir kamu arazisi için düzenlen bir proje olarak dikkat çekmektedir. Proje, Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü ile T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı arasında 15 Nisan 2018 tarihinde imzalanan protokolle başlatılmış; daha sonra Konya Teknik Üniversitesi'nin katılımıyla iki üniversitenin ortak yürütücülüğünde sürdürülmüş ve 11 Kasım 2019 tarihinde tamamlanmıştır.

Bu çalışmada, söz konusu proje sürdürülebilir mahalle planlaması ilkeleri açısından incelenmektedir. Çalışmanın amacı, kentsel form, sosyal sürdürülebilirlik ve çevresel duyarlılık bileşenlerinin proje kararlarına nasıl yansıdığını değerlendirmek; böylece sürdürülebilir mahalle planlamasına yönelik kuramsal yaklaşımların Türkiye'deki bir pilot uygulama üzerinden somutlaştırılmasına katkı sunmaktır. Araştırmada, kavramsal değerlendirme modeli aracılığıyla proje kararları ile sürdürülebilir mahalle planlaması literatürü arasında kuramsal bir ilişki kurulmuştur. Böylece çalışma, Türkiye'de sürdürülebilir mahalle planlaması yaklaşımlarının uygulanabilirliğine dair kavramsal bir tartışma zemini sunmayı hedeflemektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Kent planlama literatüründe sürdürülebilirlik 1980'lerden itibaren güçlenmiş; bina ölçeğindeki enerji verimliliği ve ekolojik tasarım odakları, zamanla mahalle ve kent bütününe genişlemiştir (Karateke, 2024). Yapı ile kent arasındaki mahalle ölçeği, sürdürülebilirlik ilkelerinin kent yaşamına aktarımında kritik bir ara birimdir. Berardi (2013) mahalleyi özellikle sosyal sürdürülebilirlik için en uygun ölçek olarak tanımlar; ekonomik, çevresel ve sosyal boyutların yerel halkla bütüncül değerlendirilmesi gereğini vurgular (Zhang, Yung, & Chan, 2018). Yeşil teknolojilerin bina ölçeğinde kalması, mahalle düzeyinde yaygınlaşmadıkça kent ölçeğinde sınırlı etki üretir. Bu nedenle sürdürülebilir şehircilik, mahalleyi planlamanın temel taşı olarak görür. Ayrıca SDG-11 kentlerin "kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir" olmasını hedefleyerek (UN, 2025) mahalle ölçeğinde güvenlik, dayanıklılık ve yaşam kalitesini küresel bir öncelik haline getirmiş; böylece sürdürülebilir-akıllı-güvenli-dirençli mahalle kavramları güncel planlama söyleminin merkezine yerleşmiştir.

2.1. Sürdürülebilir Mahalle Planlaması Kavramı ve Yaklaşımları

Sürdürülebilir mahalle planlaması, farklı disiplinlerden beslenen çok boyutlu bir kavramdır. Tarihsel olarak, Ebenezer Howard'ın (2003) Bahçe Şehir modeliyle başlayan sürdürülebilir yerleşim arayışları, Clarence Perry'nin (2020) Mahalle Birimi yaklaşımıyla gelişmiş; modernizm, Yeni Şehircilik ve eko-kentleşme hareketleriyle çeşitlenmiştir (Sharifi, 2016; Ünal & Erol, 2020). Sharifi (2016), mahalle planlama anlayışının 20. yüzyıldan günümüze sürdürülebilirliğin farklı boyutlarını giderek daha fazla içerdiğini, ancak söylemin eyleme dönüşmesinde hâlâ güçlükler bulunduğunu belirtir. Bu durum, sürdürülebilir mahalle planlamasında teorik ilkelerin pratiğe aktarımındaki karmaşıklığı göstermektedir. Ünal ve Erol (2020) ise Bahçe Şehir, Mahalle Birimi, Yeni Şehircilik ve Eko-mahalle (Ecodistrict) hareketlerini kapsayan tarihsel gelişim çizgisinde, günümüzde "EkoYer" kavramıyla sürdürülebilir insan yerleşimleri için bütüncül bir çerçeve önermektedir. Bu yaklaşımda sosyal, ekonomik ve fiziksel bileşenler tanımlanmakta Türkiye'de daha yaşanabilir ve sürdürülebilir mahallelerin oluşturulmasına yönelik bir yol haritası sunulmaktadır.

Günümüzde sürdürülebilir mahalle planlaması literatürü, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi odaklı yeni eğilimleri de kapsamaktadır. Bunların başında, Carlos Moreno tarafından geliştirilen "15 dakikalık şehir" konsepti gelmektedir.

Bu model, temel ihtiyaçların (iş, eğitim, sağlık, rekreasyon vb.) en fazla 15 dakikalık yürüme veya bisiklet mesafesinde karşılanabilmesini hedefler; kentleri tek merkezli yapılar yerine çok merkezli mahalle ağları biçiminde kurgular. Böylece hem otomobil bağımlılığı azaltılır hem de karbon emisyonu, hava kirliliği ve yaşam kalitesi açısından olumlu etkiler elde edilir (Papas, Basbas, & Campisi, 2023). Benzer şekilde, Melbourne'un "20 dakikalık mahalle" stratejisi ile Sydney'in "30 dakikalık kent" vizyonu, günlük ihtiyaçlara yaya ya da toplu taşımayla kısa sürede erişimi amaçlar (Greater Sydney Commission, 2018). Bu tür süre temelli planlama yaklaşımları, mahalle düzeyinde konuttan erişilebilirlik ilkesinin önemini vurgulamaktadır. Sakinlerin konutlarından iş, eğitim ve hizmet alanlarına kolay ulaşabilmesi hem yaşam kalitesini artırmakta hem de ulaşım kaynaklı enerji tüketimini azaltarak sürdürülebilir mahalle planlamasının temel hedeflerinden birini oluşturmaktadır (Ewing & Cervero, 2010).

Özetle, sürdürülebilir mahalle planlaması kavramı, tarihsel olarak farklı kuramsal akımlardan beslenmiş ve günümüzde yerel odaklı, yenilikçi ve çok boyutlu bir yapıya dönüşmüştür. Güncel planlama yaklaşımları, özellikle akıllı kent (smart city) teknolojilerinin katkısıyla veri temelli enerji, ulaşım ve altyapı optimizasyonlarını mümkün kılmaktadır. Bu yaklaşım, dijital teknolojiler ve sensör sistemleri aracılığıyla kentsel verimliliği artırmayı, enerji tüketimini ve emisyonları azaltmayı hedefler (Arip vd., 2024; Veloso, Fonseca, & Ramos, 2024).

Bununla birlikte, iklim değişikliği ve afet riskleri karşısında dirençli kent (resilient city) anlayışı önem kazanmıştır. Bu yaklaşım, altyapı ve toplumsal yapının krizlere karşı hazırlıklı, esnek ve hızlı toparlanabilir olmasını öngörür (Andersson vd., 2021). Güvenli kent kavramı ise kamusal alanlarda güven hissinin güçlendirilmesi ve herkes için erişilebilir, emniyetli bir çevre oluşturulmasını hedefler. Birleşmiş Milletler'in SDG 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar başlığı altında "güvenli şehirler" vurgusu da bu yönü küresel gündemin bir parçası haline getirmiştir (UN, 2025).

Sonuç olarak, akıllı, dirençli ve güvenli kent vizyonları ile 15 – 20 – 30 dakikalık şehir modelleri, sürdürülebilir mahalle planlamasının çağdaş boyutlarını şekillendirmektedir. Günümüz planlama anlayışı, mahalle ölçeğinde ekolojik, sosyal ve teknolojik sürdürülebilirliği bütüncül biçimde ele almayı; bu hedeflerin hayata geçirilmesinde ise disiplinler arası ve katılımcı yaklaşımları temel bir gereklilik olarak görmektedir (Shrivastava & Sinha, 2025).

Sürdürülebilir mahalle planlamasına ilişkin kuramsal birikim, uluslararası ölçekteki örnek projelerle somutlaşmıştır. Freiburg'daki Vauban Mahallesi ve Stockholm'deki Hammarby Sjöstad gibi eko-mahalleler, yenilenebilir enerji kullanımı, etkin toplu taşıma entegrasyonu, yaya-bisiklet öncelikli tasarım ve toplumsal katılımın başarılı biçimde bir araya geldiği örneklerdir (Caprotti, 2014; Fraker, 2013). Benzer şekilde, Londra'daki BedZED (Beddington Zero Energy Development) projesi, düşük karbonlu konut toplulukları arasında öncü bir uygulama olarak öne çıkar (Hodge & Haltrecht, 2010; Joss, 2011).

Bu projeler, sürdürülebilir mahalle ilkelerinin enerji tasarrufu ve yaşam kalitesi gibi kazanımlarını gösterirken; yüksek maliyet ve davranışsal dönüşüm gibi zorluklara da dikkat çekmektedir. Türkiye'de ise bu alandaki uygulamalar henüz sınırlı olmakla birlikte, İstanbul'daki yeni yerleşimlerde LEED-ND kriterlerinin benimsenmesi ve Ankara'daki dönüşüm alanlarında yeşil altyapı uygulamalarının yaygınlaşması, sürdürülebilir mahalle planlamasına yönelik ilk adımlar olarak değerlendirilebilir. Akademik ve kurumsal düzeyde artan ilgi, gelecekte yerel bağlama uygun sürdürülebilir mahalle modellerinin geliştirilmesi için önemli bir zemin oluşturmaktadır.

2.2. Kentsel Form ve Çeşitlilik İlkesi

Sürdürülebilir bir mahallenin fiziksel planlamasında kentsel formun niteliği belirleyici bir unsurdur. Arazi kullanımı, yapı yoğunluğu, yerleşim deseni ve kamusal alan organizasyonu gibi faktörler hem çevresel hem de sosyal sürdürülebilirliği doğrudan etkiler. Literatürde kompakt ve karma kullanımlı kent formu, sürdürülebilir gelişme açısından avantajlı bir model olarak öne çıkmaktadır (Conticelli, 2020; Lehmann, 2016; Milder, 2012). Kompakt yerleşimler ulaşım mesafelerini kısaltır, altyapı maliyetlerini düşürür, tarım alanlarını korur ve sosyal etkileşimi teşvik eder. Shirazi (2020), bu tür bir formun mahalle düzeyinde komşuluk ilişkilerini, açık alan kullanımını ve yaya hareketliliğini artırdığını belirtmektedir.

Bu bağlamda Ewing ve Cervero'nun (2010) geliştirdiği "5D modeli" (yoğunluk, çeşitlilik, tasarım, hedefe erişilebilirlik, toplu taşımaya uzaklık) sürdürülebilir kentsel formun ölçülmesinde önemli bir çerçeve sunmaktadır. Model, kompakt ve çok işlevli bir kentsel yapının özel araç kullanımını azaltarak yaya, bisiklet ve toplu taşıma tercihlerini güçlendirdiğini göstermektedir. Yoğunluk ve işlevsel çeşitlilik arttıkça ortalama seyahat mesafeleri azalmakta; yaya dostu tasarım ve yüksek erişilebilirlik, ulaşımın enerji tüketimi ve karbon salımı üzerindeki baskısını

hafifletmektedir. Dolayısıyla, konutlardan temel hizmetlere erişimi kolaylaştıran kompakt ve entegre bir mahalle formu hem çevresel sürdürülebilirliği hem de sosyal yaşam kalitesini destekleyen temel planlama ilkelerindendir.

Kentsel formun sürdürülebilirliği açısından önemli bir diğer boyut, kamusal alanların niteliği ve dağılımıdır. Meydanlar, parklar, yaya yolları ve diğer ortak kullanım alanları, kentsel yaşamın sürekliliğini ve toplumsal etkileşimi destekleyen temel mekânsal bileşenlerdir (Heath, Oc, & Tiesdell, 2011). İyi tasarlanmış kamusal mekânlar, kent hayatına anlam katan etkinliklere ev sahipliği yaparak sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlar (Shirazi, 2020). Bu nedenle sürdürülebilir mahalle tasarımında kamusal alanların yalnızca estetik nitelikleri değil, işlevselliği ve kapsayıcılığı da göz önünde bulundurulmalıdır (Stanislav & Chin, 2019).

Bir meydanın, insanların buluşabileceği, sosyalleşebileceği ve kültürel etkinlikler düzenleyebileceği biçimde tasarlanması, o mekânın kentsel bellekte güçlü bir yer edinmesini sağlar. Yaya ve bisiklet dostu sokak tasarımları ise fosil yakıt bağımlılığını azaltırken mahalle ölçeğinde canlılık ve etkileşimi teşvik eder. Bu noktada Gehl (2013), kentsel mekânların insan ölçeğinde tasarlanması ve yayaların, kamusal yaşamın ve sosyal etkileşimin kentsel tasarımın merkezinde yer alması gerektiğini savunur. Benzer biçimde, Ewing ve Cervero (2010) tarafından tanımlanan "tasarım" boyutu, sokak ağının bağlantınlılığı, blok boyutları ve yaya altyapısının kalitesi gibi ölçütlerle mahallelerin yaya ve bisiklet kullanımı için elverişliliğini değerlendirir.

Kısacası, sürdürülebilir kentsel form; kompaktlık, işlevsel çeşitlilik, erişilebilirlik ve nitelikli kamusal mekân ilkeleriyle biçimlenir. Böyle bir form, kullanıcılarına yüksek yaşam kalitesi sunarken aynı zamanda ekolojik ayak izini azaltan, bütüncül bir planlama yaklaşımının ürünüdür (Moos, Whitfield, Johnson, & Andrey, 2006).

Kentsel formun yoğun ve merkezci biçimde planlanması önerileri, literatürde çeşitli eleştirilere de konu olmuştur. Neuman (2005), "yoğun kent yanılgısı (compact city fallacy)" olarak adlandırdığı çalışmada, yalnızca fiziksel yoğunluğa odaklanmanın sürdürülebilirlik için yeterli olmadığını savunur. Kompaktlık ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişkinin her zaman pozitif olmadığını; bazı durumlarda zayıf, sınırlı ya da olumsuz sonuçlar doğurabileceğini belirtir. Ona göre, sürdürülebilirliği belirleyen asıl etken, kentin biçimi değil, tasarım ve işletim süreçlerinin bütüncüllüğü ile kullanıcıların tüketim ve yaşam biçimleridir.

Aşırı yoğun veya tek merkezli kent yapılarının yanlış planlanması durumunda trafik sıkışıklığı, yeşil alan yetersizliği, gürültü ve çevresel kirlilik gibi olumsuz dışsallıklar ortaya çıkabilir; bu da sosyo-mekânsal ayrışmayı derinleştirebilir. Benzer biçimde Kenworthy (2006), sürdürülebilir kent gelişimi için yalnızca yoğunluk ve karma kullanıma değil, toplu taşıma, yürünebilirlik ve otomobil bağımlılığının azaltılması gibi politika boyutlarına da dikkat çeker.

Dolayısıyla, kompakt ve merkez odaklı tasarım sürdürülebilirlik için önemli fırsatlar sunsa da bu yaklaşımın ulaşım, altyapı, sağlık etkileri ve sosyal eşitsizlik riskleriyle dengelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Kenworthy, 2006; Neuman, 2005).

2.3. Sosyal Sürdürülebilirlik ve Yerel Kimlik

Sürdürülebilir şehircilik yalnızca fiziksel çevreyle ilgili değil, aynı zamanda toplumsal yapı ve kültürel doku ile de yakından ilgilidir. Sosyal sürdürülebilirlik, bir kentsel topluluğun uzun vadede dayanışma, aidiyet, güvenlik ve kapsayıcılık içinde varlığını sürdürebilme kapasitesini ifade eder. Mahalle ölçeğinde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması, güçlü bir toplum yapısının ve canlı bir sosyal hayatın varlığına bağlıdır (Shrivastava & Sinha, 2025). Bu kapsamda, mahalle sakinleri arasında etkileşimin ve komşuluk ilişkilerinin teşvik edilmesi önemli bir hedeftir. Literatürde bir mahallede topluluk duygusunun (sense of community) güçlü olmasının, o topluluğun sağlıklı işlemesi için kilit bir gösterge olduğu vurgulanmaktadır (Zhang vd., 2018). McMillan ve Chavis'in (1986) klasik tanımına göre topluluk duygusu; üyelik hissi, etkileşim ve bağlılık fırsatları, karşılıklı destek ve duygusal aidiyet boyutlarını içerir. Güvenli ve herkes için erişilebilir bir mahalle ortamı, bu topluluk duygusunu pekiştirir. Özellikle suç oranlarının düşük olması, kamusal alanların yeterince aydınlık ve canlı olması, mahallede "göz kulak olan" bir topluluk varlığı (Jacobs, 1961) algılanan güvenlik düzeyini yükselterek insanların sokakları ve ortak mekânları kullanma sıklığını artırır. Bu nedenle, olumlu sosyal etkileşimlere açık, güvenli ve birbirine bağlı bir toplum yapısının güçlendirilmesi sürdürülebilir mahalle planlamasının temel hedeflerinden biridir. Birleşmiş Milletler Amaç 11'de vurgulanan "kapsayıcı ve güvenli" şehirler ideali (UN, 2025) de, mahallenin farklı sosyo-ekonomik kesimlerden bireyleri barındırabilen, sosyal açıdan kaynaşmış ve suç korkusunun en aza indiği bir yaşam alanı olması gerektiğine işaret etmektedir.

Sosyal sürdürülebilirlik kapsamında, toplumun kapsayıcılığı ve eşitlik boyutu da göz ardı edilemez. Sürdürülebilir bir mahalle, sadece belirli bir gelir grubuna veya sosyal kesime hitap eden bir "getto" olarak tasarlanmamalı; aksine farklı sosyo-ekonomik arka plandan gelen sakinlerin birlikte yaşayabileceği, kentsel imkânlarla eşit erişebileceği bir ortam sunmalıdır. Konut tipolojilerinde çeşitlilik (farklı büyüklük ve maliyette konutlar), kamusal hizmetlere ücretsiz veya uygun fiyatlı erişim, engelli dostu tasarım, çocuklar ve yaşlılar için ulaşılabilir mekânlar yaratılması gibi unsurlar, mahalleyi herkes için yaşanabilir kılmamanın yollarındandır (Stanislav & Chin, 2019). Bu şekilde toplumsal dayanışma artacak ve sosyal sermaye birikimi desteklenecektir. Genel olarak sürdürülebilir sosyal yaşam ilkeleri; toplumun ortak bir hedefe yönlendirilmesi (örneğin çevreyi koruma, mahalleyi güzelleştirme gibi kolektif amaçlar etrafında buluşma), simgesel değerlerin mekâna yansıtılması (kültürel motifler, anıtsal unsurlar, sanat eserleri) ve aidiyet duygusunun pekiştirilmesi yönünde stratejileri içerir. Sonuç olarak sürdürülebilir bir mahalle, sakinlerine fiziksel konfordan öte sosyal destek ağları, kültürel süreklilik ve güçlü bir aidiyet hissi de sunabilmelidir. Bunu başarmanın yolu ise planlama ve tasarım kararlarının her aşamasında insan odaklı ve yerel değerlere duyarlı bir yaklaşım benimsemektir.

2.4. Çevreye Duyarlı Gelişim ve Sürdürülebilir Altyapı

Sürdürülebilir mahalle planlamasında çevresel sürdürülebilirlik ve ekolojik duyarlılık, temel odak alanlarından biridir. Günümüz kentleri iklim değişikliği, enerji krizi ve ekosistem tahribatı gibi ciddi sorunlarla karşı karşıyadır (Das vd., 2024). Bu nedenle yeni kentsel alanlar tasarlanırken ya da mevcut yerleşimler dönüştürülürken, çevresel etkilerin en aza indirilmesi ve ekosistem hizmetlerinin korunması temel hedef olmalıdır. Sürdürülebilir bir mahalle, enerji, su ve atık gibi kaynakları verimli kullanan, iklim dostu ve döngüsel stratejilerle tasarlanmış bir yerleşim olarak, doğal kaynakların gelecek kuşaklara aktarımını güvence altına alır.

Bu bağlamda enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kullanımı sürdürülebilir mahalle planlamasının öncelikli konularındandır (Amado, Poggi, & Amado, 2016). Yalıtımın iyileştirilmesi, pasif iklimlendirme ve verimli aydınlatma sistemleri enerji talebini azaltırken (Habibi, 2019); güneş, rüzgâr ve jeotermal enerji kaynaklarının mahalleye entegrasyonu fosil yakıt bağımlılığını düşürür (Droege, 2002). Akıllı şehir uygulamaları da enerji yönetimini optimize etmeye yöneliktir. Akıllı şebekeler, sensör kontrollü aydınlatmalar ve dijital izleme sistemleri sayesinde enerji tüketimi gerçek zamanlı takip edilebilmektedir (Veloso vd., 2024).

Benzer biçimde su verimliliği de çevresel sürdürülebilirliğin önemli bir bileşenidir. Yağmur suyu hasadı, gri suyun yeniden kullanımı (Rodrigues, Formiga, & Milograna, 2023) ve düşük tüketimli armatürler gibi uygulamalar, özellikle su stresi yaşayan ülkelerde mahalle ölçeğinde anlamlı kazanımlar sağlamaktadır.

Sürdürülebilir mahalle planlamasında atık yönetimi ve döngüsel ekonomi ilkelerinin entegrasyonu büyük önem taşır (Domenech & Borrión, 2022). Amaç, atık oluşumunu en aza indirip mevcut atıkları kaynağında ayrıştırarak yeniden kullanmak veya geri dönüştürmektir. Mahalle ölçeğinde erişilebilir geri dönüşüm istasyonları, topluluk kompost alanları ve bilinçlendirme çalışmaları bu süreci destekler. Gelişmiş yerleşimlerde, biyogaz veya atık ısı geri kazanım sistemleri gibi teknolojilerle enerji üretimi de mümkündür. Bu döngüsel mahalle yaklaşımı, "çöp" kavramını ortadan kaldırarak her çıktının bir girdiye dönüştüğü kapalı döngü sistemler kurmayı hedefler; böylece çevresel yük azalırken yerel ekonomiye de katkı sağlar.

Ulaşım sistemi, çevresel duyarlı gelişimin hem bir bileşeni hem de destekleyicisidir. Sürdürülebilir mahalle planlamasında temiz ulaşım önceliklidir. Toplu taşıma altyapısının güçlendirilmesi, elektrikli araç şarj istasyonları, bisiklet ve yaya yollarının entegrasyonu gibi uygulamalar, karbon emisyonlarını azaltırken sağlıklı yaşam biçimlerini de teşvik eder (Liu, Ma, & Chai, 2017). Transit odaklı gelişme (TOD) yaklaşımı, konut ve iş alanlarını raylı sistemler veya otobüs hatları çevresinde yoğunlaştırarak otomobil bağımlılığını azaltır ve erişilebilirliği artırır. Ewing & Cervero (2010), mahallelerin toplu taşıma duraklarına yakınlığını sürdürülebilir ulaşımın en kritik göstergesi olarak tanımlar. Kenworthy (2006) ise kişi başına düşen araç sayısının azaltılması, güçlü toplu taşıma ağları ve yürünebilirlik olanaklarının artırılmasını eko-şehir ilkeleri arasında sayar. Dolayısıyla çevre dostu mahalle tasarımı, karayolu kapasitesini artırmak yerine yaya, bisiklet ve toplu taşıma gibi alternatif ulaşım modlarını desteklemeyi amaçlamalıdır.

İklim değişikliğinin etkileri dikkate alındığında, sürdürülebilir mahalleler iklim dirençliliği yüksek biçimde planlanmalıdır. Artan sıcak hava dalgaları, seller ve fırtınalar gibi uç iklim olaylarına uyum sağlamak için yeşil ve mavi altyapı çözümleri ön plana çıkmaktadır (Andersson vd., 2021). Yeşil altyapı; parklar, yeşil koridorlar, çatı ve duvarlar gibi doğal unsurlarla kentin ekolojik dengesini destekler, yağmur suyunu emerek taşkın riskini azaltır, ısı

adası etkisini hafifletir ve biyolojik çeşitliliği korur. Civan & Cengiz (2023), bu sistemlerin hızlı büyüyen kentleri iklim değişikliğine uyumlu hale getirmede stratejik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Mavi altyapı ise dere yatakları, göletler ve yağmur bahçeleri gibi suyu yöneten doğal sistemleri kapsar. Bu unsurlar aşırı yağışlarda suyu depolayarak drenaj sistemlerini destekler ve su baskınlarını önlemeye yardımcı olurken, aynı zamanda mikro-klimatik ve estetik katkılarla kentsel yaşam kalitesini artırır.

Doğal ve kültürel varlıklarla bütünleşik bir kentsel çevre oluşturmak, çevresel duyarlılığın temel hedeflerinden biridir. Sürdürülebilir mahalle planlaması yalnızca yeni yapı ve altyapı üretimini değil, aynı zamanda mevcut coğrafi koşulların, su yollarının, bitki örtüsünün ve tarihi-kültürel değerlerin korunmasını da kapsar. Bu yaklaşım, bir yerin özgün doğal ve kültürel özelliklerini planlama sürecine entegre etmeyi amaçlayan "yerinde sürdürülebilirlik" anlayışıyla örtüşmektedir.

Sonuç olarak, çevresel açıdan sürdürülebilir bir mahalle; enerji etkin, düşük karbon salımlı, kaynak verimli ve iklim dirençli bir yerleşimdir. Bu hedef, yalnızca bina ölçeğinden altyapıya, bireysel davranıştan politik düzeye kadar her aşamada sürdürülebilirlik ilkelerinin bütüncül biçimde uygulanmasıyla mümkündür. Literatür, mahalle ölçeğinde yapılan küçük müdahalelerin, örneğin güneş panelleri, yağmur suyu hasadı veya bisiklet yolları kent genelinde çarpan etkisi yaratarak sürdürülebilirlik hedeflerine anlamlı katkı sunduğunu göstermektedir (Kenworthy, 2006; Civan & Cengiz, 2023). Bu nedenle kuramsal ilkelerin, yenilikçi pilot projeler aracılığıyla uygulanması ve elde edilen deneyimlerin yaygınlaştırılması, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar vizyonuna ulaşmada kritik öneme sahiptir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Bizim Şehir 2023 Konya Projesi, Konya İli Selçuklu İlçesi Sarayköy Mahallesi sınırları içerisinde, yaklaşık 350 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Proje; sistemli işleyen, kent kimliğini koruyan ve çağın gereksinimlerini karşılayan sürdürülebilir mekânsal düzenlemeleri geliştirmeyi amaçlayan bir pilot uygulamadır. Bu kapsamda yürütülen çalışmalar arasında Çevre Düzeni Planı revizyonu, Nazım ve Uygulama İmar Planları, mevcut durum analizleri, Şehir 2023 Strateji Planı, kentsel tasarım projesi (3B görseller, animasyon ve maket), mimari avan ve kesin projeler, kentsel tasarım rehberi, CBS veri aktarımı ve teknik müşavirlik hizmetleri yer almaktadır.

Proje, 15.04.2018 tarihinde Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı arasında imzalanan protokol ile başlatılmıştır. Daha sonra, Mimarlık Fakültesi'nin Konya Teknik Üniversitesi bünyesinde Mimarlık ve Tasarım Fakültesi adıyla yer alması nedeniyle, 16.11.2018 tarihinde iki üniversite arasında imzalanan mutabakat zaptı ile projenin ortak yürütülmesine karar verilmiştir. Çalışmalar 11.11.2019 tarihinde tamamlanmış ve Konya Teknik Üniversitesi'nin 11.11.2019 tarih ve 3285 sayılı yazısı ile Bakanlığa teslim edilmiştir.

Bu çalışma, Türkiye'de sürdürülebilir mahalle planlama ilkelerinin uygulanabilirliğini "Bizim Şehir 2023 Konya Projesi" örneği üzerinden değerlendirmeyi amaçlayan nitel ve kavramsal bir incelemedir. Amaç, literatürde tanımlanan sürdürülebilir mahalle planlama ilkelerinin yerel bir planlama pratiğinde nasıl somutlaştığını ortaya koymaktır. Bu kapsamda, bilimsel araştırma ve yayın etiği gözetilerek hazırlanan çalışmada, teori ile pratik arasındaki ilişkiyi açıklayan kavramsal bir değerlendirme yaklaşımı benimsenmektedir.

3.1. Araştırma Yaklaşımı

Araştırma, tekil bir örnek olay stratejisiyle yürütülmüştür. "Bizim Şehir 2023 Konya" projesi, sürdürülebilir mahalle planlamasının ölçeksel ve mekânsal ilkelerini somut bir uygulama üzerinden sorgulamak için seçilmiştir. Çalışma, betimleyici-yorumlayıcı bir yaklaşım izlemekte ve sürdürülebilir mahalle planlaması literatüründe tanımlanan kavramsal ilkelerin proje kapsamındaki planlama kararlarıyla nasıl ilişkilendiğini değerlendirmektedir.

Bu çalışmayla amaçlanan genelleme yapmak yerine, yerel bir planlama deneyimini kavramsal bir çerçeveden analiz etmektir. Bu yaklaşım, literatürdeki ilkelerin mekânsal kararlar içinde nasıl karşılık bulduğuna dair bağlamsal bir çözümleme sunmaktadır.

3.2. Veri Kaynakları

Birincil veriler proje süreci sırasında erişilebilen belgelerden oluşmaktadır:

- 1/1000 ölçekli kentsel tasarım planı ve paftalar,

- Plan açıklama raporları, strateji belgeleri, karar notları,
- Tasarım sürecinde oluşturulan ilke dokümanları,

İkincil veriler ise sürdürülebilir mahalle planlaması, yeşil altyapı, kompakt kent, sosyal sürdürülebilirlik ve yerel kimlik kavramlarını ele alan Türkçe ve İngilizce akademik literatürden oluşmaktadır. Bu kaynaklar, projenin değerlendirilmesinde kullanılan kavramsal çerçevenin temellerini oluşturmuştur.

3.3. Kavramsal Değerlendirme Modeli

Yöntem, literatürde tanımlanan sürdürülebilir mahalle planlama ilkeleri ile proje kararları arasındaki ilişkiyi sistematik biçimde açıklamaya dayanmaktadır. Bu kapsamda, değerlendirme süreci hem uluslararası kuramsal yaklaşımlar hem de insan ölçeği temelli planlama literatürü çerçevesinde kurgulanmıştır. Kuramsal temeller, özellikle 5D modeli (Ewing & Cervero, 2010), Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının 11. hedefi (SDG-11), ekolojik kent yaklaşımı (Kenworthy, 2006), kompakt kent eleştirileri (Neuman, 2005) ve insan ölçeği odaklı planlama anlayışı (Gehl, 2013) doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bu literatür, sürdürülebilir mahalle planlamasının fiziksel, sosyal ve çevresel boyutlarını birlikte değerlendirmeyi mümkün kılan kavramsal çerçeveyi oluşturmuştur.

Aşağıda özetlenen kavramsal değerlendirme modeli, bu çerçeveye dayalı olarak dört aşamada uygulanmıştır:

Tablo 1. Kavramsal değerlendirme modeli

Aşama	Açıklama	Beklenen Sonuç
Kuramsal çerçevenin belirlenmesi	5D modeli, SDG-11, Gehl'in (2013) insan ölçeği yaklaşımı, Kenworthy'nin ekolojik kent ilkeleri ve Neuman'ın (2005) kompakt kent eleştirileri doğrultusunda kavramsal yapı oluşturulmuştur.	Analiz için çok katmanlı kuramsal temel oluşturulur.
Proje verilerinin incelenmesi	Proje planı, raporları ve strateji belgeleri incelenerek söz konusu kuramsal ilkelerle ilişkilendirilen kararlar belirlenmiştir.	Proje kararlarının teorik temelleri görünür kılınır.
Kavramsal eşleştirme	Her proje kararı, ilgili kuramsal ilkeyle eşleştirilmiş; uygunluk düzeyi üzerinden değerlendirilmiştir.	Kuram-pratik ilişkisi belirlenir.
Yorumsal analiz	Bulgular, sürdürülebilir mahalle planlaması açısından güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditler bağlamında SWOT analizi yapılmıştır.	Projenin dengeli, eleştirel analizi sağlanır.

Bu model, klasik nitel içerik analizinden farklı olarak kavramsal ilişkilendirmeye dayalı açıklayıcı bir yöntem sunmaktadır. Böylece proje, sürdürülebilir mahalle planlaması literatürüyle doğrudan ilişkilendirilmekte ve teorik ilkelerin uygulama ölçeğinde nasıl somutlaştığı analitik biçimde değerlendirilmektedir.

3.4. Yöntemin Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışma, araştırmacının hem kuramsal bilgiye hem de proje sürecine dair doğrudan deneyimine dayanmaktadır. Bu durum, planlama kararlarının arka planını ve gerekçelerini derinlemesine yorumlama olanağı sunarken; aynı zamanda öznel yorum riskini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, çalışmanın amacı nesnel bir dış gözlem sunmak değil, literatürde tartışılan ilkelerin yerel bir uygulamada nasıl karşılık bulduğunu analitik biçimde görünür kılmaktır.

Çalışma kapsamında farklı ölçeklerde planlama, analiz ve tasarım faaliyetleri yürütülmüştür. Bu kapsamda; 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişikliği, 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı değişikliği, 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı, 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar Planı ve Kentsel Tasarım Projesi, 1/500 ölçekli Kentsel Tasarım Projeleri, mimari avan ve kesin projeler, Kentsel Tasarım Rehberi, Strateji Planı, Analiz-Sentez ve Mevcut Durum

Raporları, Fotoğraf Albümü ile animasyon ve 3B görseller hazırlanmıştır. Bu plan ve raporlar, sürdürülebilir mahalle planlamasının tasarım, altyapı ve mekânsal boyutlarını bütüncül bir anlayışla ele almıştır.

Proje ekibi, Selçuk Üniversitesi (06.09.2018 tarihinde Konya Teknik Üniversitesinin kurulması sonrasında bu Üniversite çatısı altında devam eden) öğretim üyelerinden oluşan çok disiplinli bir araştırma grubudur. Ekipte Şehir ve Bölge Planlama (8 akademisyen), Mimarlık (5 akademisyen), Çevre Mühendisliği (2 akademisyen), Peyzaj Mimarlığı (1 akademisyen), İnşaat Mühendisliği (1 akademisyen), Jeoloji Mühendisliği (1 akademisyen), Elektrik–Elektronik Mühendisliği (1 akademisyen), Makine Mühendisliği (1 akademisyen), Harita Mühendisliği (1 akademisyen) ve Sosyoloji (2 akademisyen) bölümlerinden öğretim üyeleri görev almıştır. Ayrıca, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü ile Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nden iki öğretim üyesi danışman olarak katkı sağlamıştır. Bu ekip yapısı, çalışmanın disiplinler arası bir iş birliği temelinde yürütüldüğünü göstermektedir.

Çalışmanın amacı, proje sürecinde geliştirilen tüm çıktıları ayrıntılı biçimde açıklamak değil; özellikle kentsel tasarım projesi üzerinden sürdürülebilir mahalle planlaması ilkelerinin nasıl değerlendirilebileceğini ortaya koymaktır. Bu nedenle, projenin mühendislik ve teknik içerikli alt bileşenleri makalenin kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu bağlamda, araştırmanın katkısı iki yönlüdür:

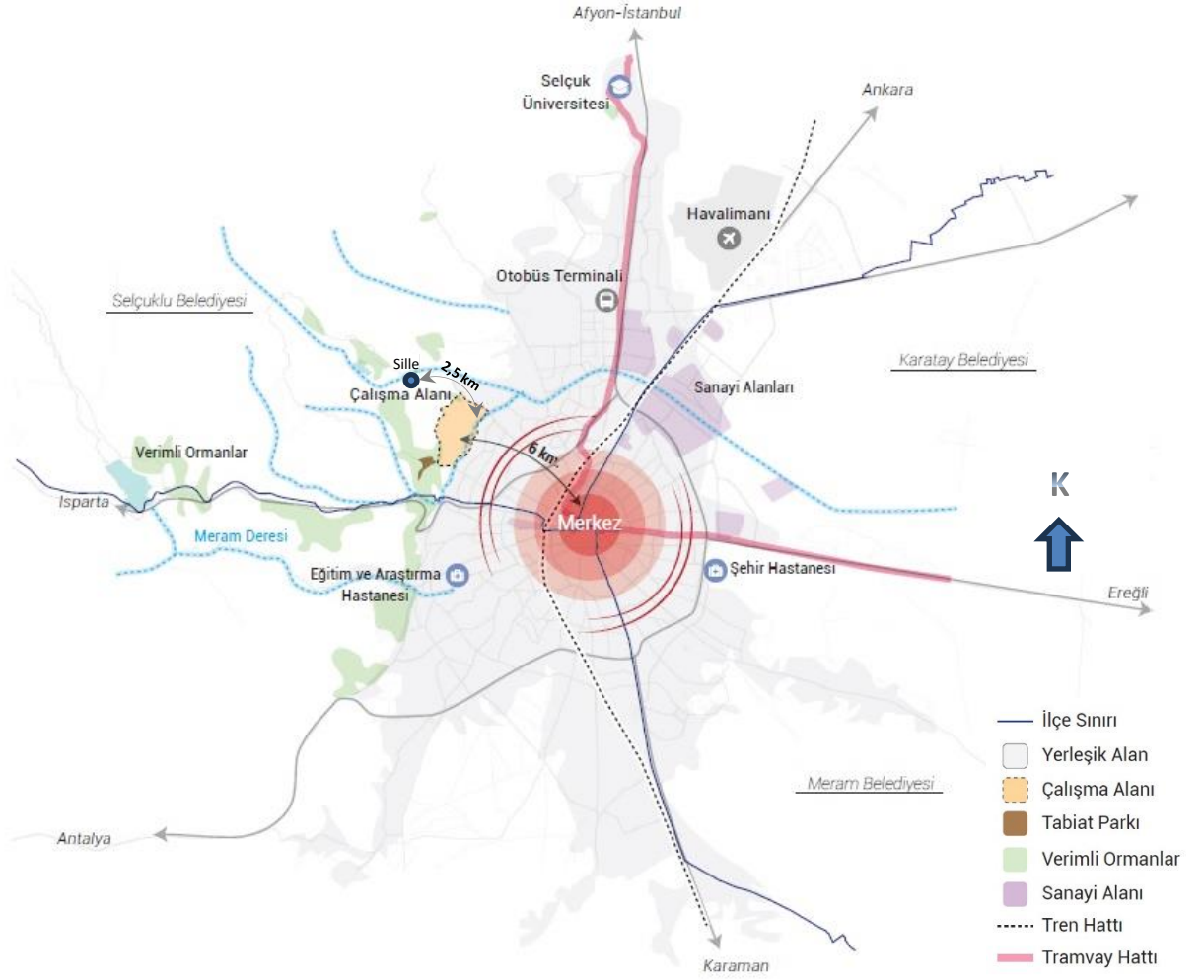
- (i) Türkiye’de sürdürülebilir mahalle planlaması uygulamalarına ilişkin kavramsal bir tartışma zemini sunmak,
- (ii) Yerel ölçekte geliştirilmiş bir planlama pratiğini kuramsal ilkeler ışığında değerlendirmektir.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

“Bizim Şehir 2023 Konya” projesi örneğinde sürdürülebilir mahalle planlamasının temel ilkeleri mekânsal, ekolojik ve sosyal boyutlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Çalışmanın bulguları, proje alanının kent içindeki konumu ve planlama hiyerarşisindeki yeri üzerinden başlamış, tasarım sürecini yönlendiren alansal verilerle birlikte genel plan kararlarının oluşturduğu çerçeve değerlendirilmiştir. Ardından, ekolojik duyarlılık ve enerji-etkin altyapı yaklaşımlarıyla, sosyal dokunun yeniden kurgulanması sürecinde mahalle kültürünün ve karma toplum yapısının nasıl ele alındığı tartışılmıştır. Böylece, proje kararlarının sürdürülebilir mahalle planlaması literatüründeki ilkelerle örtüşme düzeyi bütüncül bir yaklaşımla incelenmiştir.

4.1. Çalışma Alanının Kent İçindeki Konumu, Planlama Hiyerarşisindeki Yeri ve Tasarım Sürecini Yönlendiren Alansal Veriler

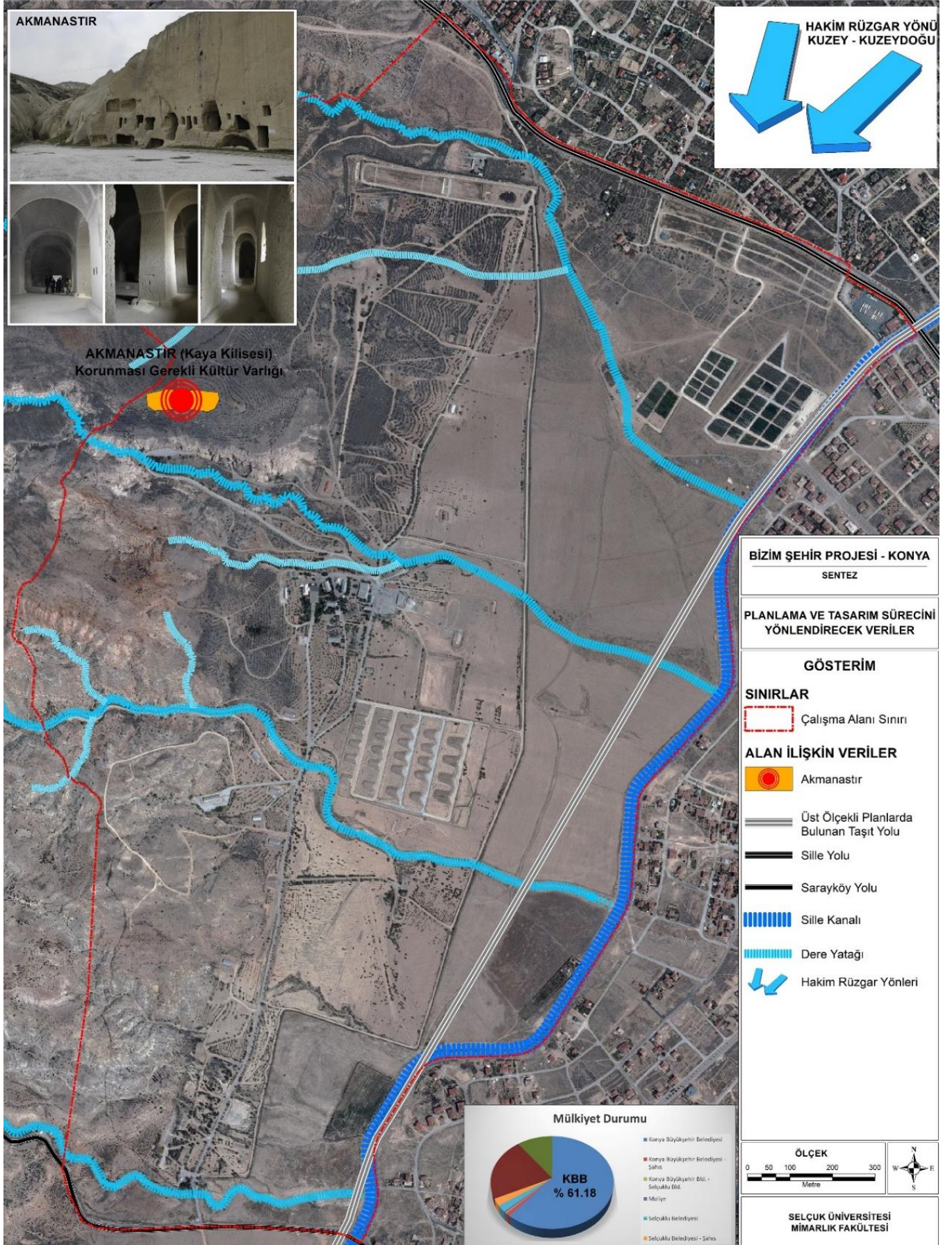
Bizim Şehir 2023 Konya Projesi, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen bir kentsel tasarım girişimi kapsamında, Konya ili Selçuklu ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Şekil 1’de alanın Konya kent merkezine yaklaşık 6 kilometre, Silile yerleşimine ise yaklaşık 2,5 kilometre mesafede bulunduğu görülmektedir. Çalışma alanının büyük kısmı Hocacıhan Mahallesi idari sınırları içerisinde yer almakta olup, yaklaşık 350 hektarlık bir büyüklüğe sahiptir. Bu alanın 190 hektarlık bölümünün geçmişte Millî Savunma Bakanlığı mülkiyetinde bulunduğu, 2018 yılında ise Konya Büyükşehir Belediyesine devredildiği anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Çalışma alanının Konya kenti içindeki konumu, (Bizim Şehir Projesi, 2020).

Şekil 2’de tasarım sürecini yönlendiren mekânsal veriler incelendiğinde, doğal ve kültürel eşiklerin proje kurgusunda belirleyici rol oynadığı görülmektedir. Alanın kuzeybatısında yer alan Akmanastır, 1988 yılında Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından “Korunması Gerekli Kültür Varlığı” olarak tescil edilmiştir. Bu yapı, Sille yerleşiminin tarihsel dokusuyla birlikte değerlendirildiğinde, proje alanının kültürel süreklilik açısından referans niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır. Sille Kanalı, alanın doğu sınırını tanımlayan bir mühendislik yapısı olarak hem taşkın kontrolü hem de doğal drenaj sistemi işlevi görmektedir. Ayrıca, alanın batısından doğuya doğru uzanan topografik eğimler ve dere yatakları hem yüzey suyu yönetimi hem de mekânsal organizasyonun biçimlenmesi açısından belirleyici eşikler oluşturmaktadır.

Ulaşım bağlantıları açısından, proje alanının kuzey ve güney sınırlarının Sille Yolu ve Sarayköy Yolu gibi ana arterlerle tanımlandığı, doğusunda ise imar planlarında kuzey-güney yönlü 37 metre genişliğinde bir taşıt yolunun öngörüldüğü görülmektedir. Bu yolların, alanın kent bütünlüğü içindeki konumunu güçlendirdiği ve mevcut ulaşım sistemiyle doğrudan ilişki kurduğu belirlenmiştir. Alanın tramvay hattına olan yakınlığı, toplu taşımaya erişim açısından konumsal bir avantaj yaratmaktadır.

Şekil 2. Proje alanının tasarım sürecini yönlendiren veriler (Bizim Şehir Projesi, 2020).

Planlama hiyerarşisi içinde yapılan inceleme, çalışma alanının farklı ölçeklerdeki planlarda zaman içinde değişen işlevlerle tanımlandığını göstermektedir. 1/100.000 ölçekli Konya-Karaman Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı'nda alanın bir bölümünün "Askeri Yasak ve Güvenlik Bölgesi", bir bölümünün ise "Kentsel Gelişme Alanı", "Kentsel ve Bölgesel Yeşil ve Spor Alanı" ve "Kentsel Sosyal Altyapı Alanı" olarak belirlendiği görülmektedir. Ancak alanın rezerv yapı alanı ilan edilmesi ve mülkiyet devrinin gerçekleşmesi sonrasında plan kararlarında değişiklik yapılmış, plan notlarına göre alanın kentsel yerleşmeye açılmasının mümkün hale geldiği anlaşılmaktadır.

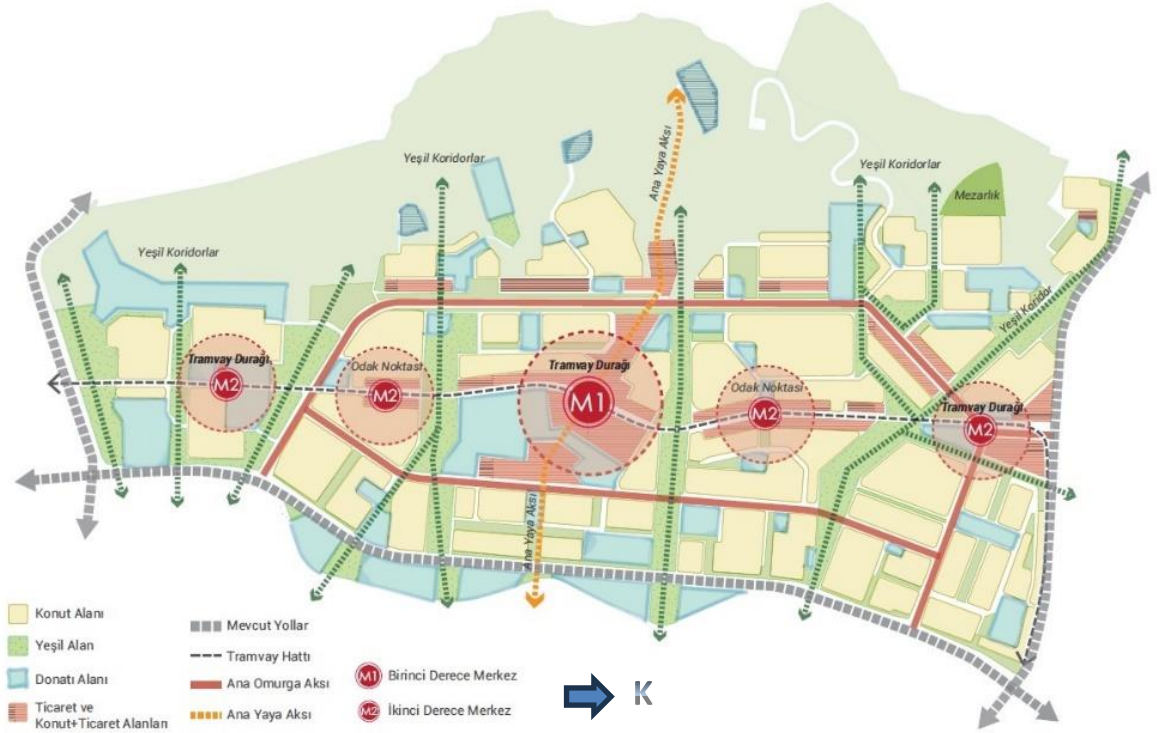
1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı'nda alan, başlangıçta "Askeri Alan", "Gelişme Konut Alanı", "Belediye Hizmet Alanı" ve "Park ve Yeşil Alan" kullanımlarıyla gösterilmiştir. Ancak rezerv yapı alanı ilanının ardından yapılan revizyonla birlikte, bu kullanımların "Kentsel Yerleşme Alanı", "Orman Alanı", "Ticaret Alanı" ve "Toplu Taşıma İstasyonları" olarak yeniden düzenlendiği görülmektedir. Bu değişiklikler, üst ölçekli plan kararlarıyla uyumlu biçimde gerçekleştirilmiş; alt ölçekli planlarda da söz konusu yeni fonksiyonların karşılık bulduğu anlaşılmaktadır. Proje öncesi döneme ait 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı verilerinde alanın "Askeri Alan" olarak tanımlandığı, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı'nda ise alanın önemli bir kısmının henüz plana konu edilmediği belirlenmiştir. Bu durum, söz konusu alanın planlama açısından müdahaleye açık ve esnek bir nitelik taşıdığını göstermektedir.

Mülkiyet yapısı incelendiğinde, alanın yaklaşık %65'inin Konya Büyükşehir Belediyesine, %22'sinin özel mülkiyete, geri kalan kısmın ise kamu hisseli parseller şeklinde dağıldığı tespit edilmiştir. Bu mülkiyet yapısı, uygulama süreçlerinde kamusal öncelikli bir planlama yaklaşımının benimsenmesini kolaylaştırabilecek bir zemin sunmaktadır.

4.2. Plan Kararlarının Genel Çerçevesi

Bizim Şehir 2023 Konya Projesi yaklaşık 350 ha büyüklüğündeki alan için 1/1000 ölçekli kentsel tasarım projesi ve ilişkili üst ölçek kararlarıyla kurgulanmıştır. Plan, konut (yaklaşık 964.900 m²), karma konut+ticarî (45.000 m²), bağımsız ticarî (137.000 m²), eğitim, sağlık, kültür-ibadet, sosyal donatı, açık-yeşil alanlar (640.000 m²) ve ulaşım altyapısını bütüncül bir şema içinde dağıtmaktadır. Nüfus projeksiyonu 16.792 kişi olarak öngörülmüştür. Bu verilerle kişi başına düşen açık-yeşil alan 38 m²'dir. Ulaşım deseni, kuzey-güney ve doğu-batı omurgaları, yaya öncelikli eksenler ve bisiklet ağları ile kurgulanmıştır; tramvay hattına yakın odaklar belirlenmiştir. Blok (4-5 kat) ve müstakil/dubleks tipolojiler birlikte öngörülmüş; bu sayede morfolojik ve sosyo-ekonomik çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bulgular, literatürde kompakt ve karma kullanımlı formun çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğe katkısına ilişkin kabul gören yaklaşımlarla genel bir uyum göstermektedir (Ewing & Cervero, 2010; Lehmann, 2016). Bu bağlamda Şekil 3'te görülen proje kararlarına yönelik konsept şeması, kavramsal düzeyde 5D ("*density-yoğunluk*", "*diversity-çeşitlilik*", "*design-tasarım*", "*destination accessibility-hedefe erişilebilirlik*" ve "*distance to transit-toplu taşımaya mesafe*") yaklaşımıyla ele alınmaktadır (Ewing & Cervero, 2010).

- Yoğunluk ve Çeşitlilik: Blok ve müstakil tipolojilerin birlikte yer alması ile konut+ticarî karışımının varlığı, işlevsel ve sosyal çeşitlilik açısından olumlu bir çerçeve sunmaktadır. Yoğunluk kademelenmesi, merkez-odaklar çevresinde makul bir dağılım izlemektedir.
- Tasarım (Yaya ölçeği): Yaya öncelikli eksenler ve geçiş sokak ağı, insan ölçeği bakımından olumlu bir niyeti işaret etmektedir (Gehl, 2013). Sokak-saha kesitleri ve zemin kat kullanımlarına ilişkin ayrıntılı tipolojiler belgelerde sınırlı ölçüde bulunduğundan, zemin kat canlılığı/cephe geçirgenliği gibi nitelikler mevcut verilerle kısmen okunabilmektedir.
- Hedefe erişilebilirlik ve toplu taşımaya mesafe: Tramvay odaklarının ve kamusal donatıların ana omurga üzerinde konumlanması, kısa mesafeli günlük erişimleri destekleyen bir dağılıma işaret etmektedir. Yaya hareketliliğini teşvik eden sokak dokusu, merkezi alanlara kolay erişimi desteklemekte, araç trafiğini sınırlandıran planlama kararları ise mekânsal geçirgenliği güçlendirmektedir.

Şekil 3. Konsept Gelişim Şeması (Bizim Şehir Projesi, 2020)

4.3. Ekolojik Duyarlılık ve Enerji-Etkin Altyapı Yaklaşımı

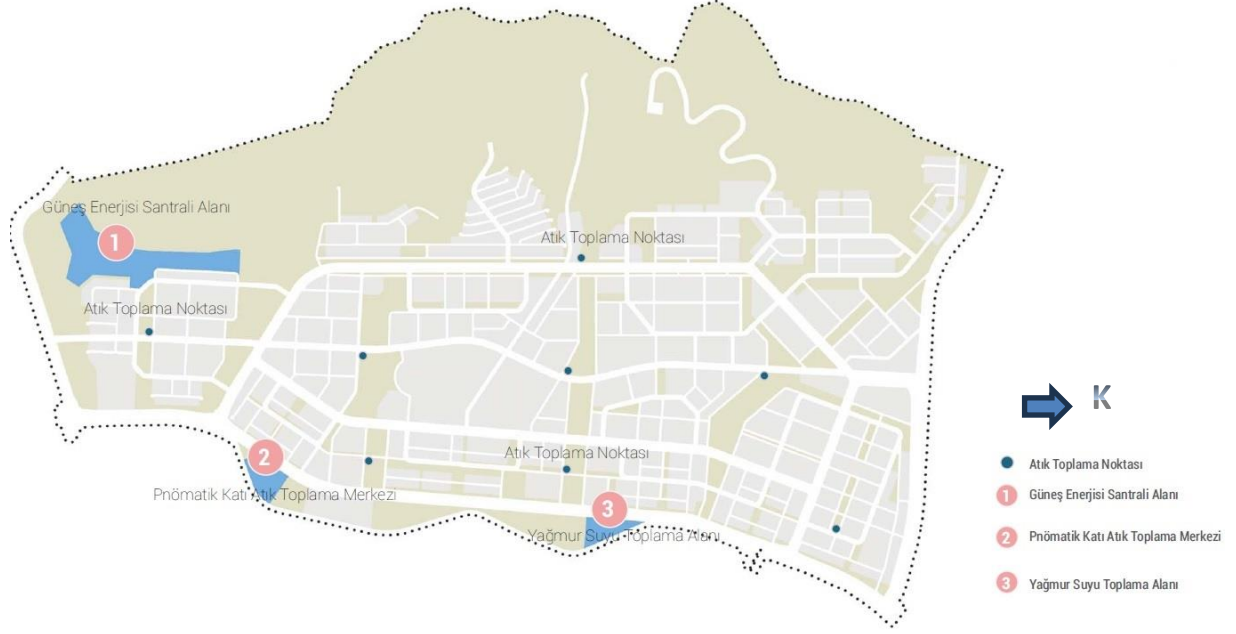
Şekil 4'te görülen ekolojik duyarlılık şeması, dere hatları, yeşil koridorlar, rekreasyon bantları arasında süreklilik kurma çabasını göstermektedir. Bu ağ, literatürde iklim uyumu, yağış rejimi yönetimi ve ısı adası etkisinin hafifletilmesi gibi amaçlarla ilişkilendirilen doğa-tabanlı çözümler için uygun bir mekânsal iskelet sunmaktadır (Andersson vd., 2021; Civan & Cengiz, 2023). Kişi başına açık ve yeşil alan miktarının yüksekliği, sosyal ve ekolojik açıdan potansiyel bir avantaj olarak okunabilir; ancak işlevsel çeşitlilik (gölgeleme, biyolojik çeşitlilik, su tutma kapasitesi) ve bakım-işletme boyutlarına dair operasyonel verilerin alana özgü teknik boyutlarının sınırlı kaldığı dikkate alındığında, bu ağın uzun dönem performansı hakkında ihtiyatlı bir değerlendirme yapılabilmektedir.

Şekil 4. Ekolojik Duyarlılık Şeması (Bizim Şehir Projesi, 2020)

Şekil 5'teki enerji-etkin altyapı şemasında ise yenilenebilir enerji üretimi, pnömatik atık toplama ve yağmur suyu yönetimi gibi unsurların birlikte kurgulandığı görülmektedir. Bu bileşenler, akıllı kent literatürünün enerji ve

kaynak verimliliği odaklarıyla kuramsal olarak örtüşmektedir (Veloso vd., 2024). Ulaşım boyutunda, bisiklet-yaya ağları ve tramvay odakları enerji etkinliğiyle örtüşen bir çerçeve sunmaktadır; buna karşın araç sahipliği düzeyi, park yönetimi, mikromobilité entegrasyonu gibi değişkenler projede sınırlı şekilde ele alındığından, ulaşım-enerji ilişkisinin alanla ve nüfusla ilişkilendirilmesi için ayrıntılı analizlerle güçlendirilmesi gerekmektedir (Kenworthy, 2006; Liu, Ma, & Chai, 2017).

Şekil 5. Enerji Etkin Altyapı Şeması (Bizim Şehir Projesi, 2020)

4.4. Sosyal Dokunun Yeniden Kurgulanması: Mahalle Kültürü ve Karma Toplum

Merkezi kamusal alanların, pazar, ibadet, kültür odaklarıyla ilişkilendirilmesi; yaya öncelikli güzergâhların topluluk etkileşimi açısından bir çerçeve sunduğunu düşündürmektedir. Konut tipolojilerindeki çeşitlilik, farklı hane profillerini barındırma potansiyeli bakımından kapsayıcılık ilkesine yakın durmaktadır (Stanislav & Chin, 2019). Bununla birlikte, fiyat-gelir ilişkisi, sosyal (uygun fiyatlı) konut oranları gibi konut erişilebilirliği konusunda ayrıntılı projeksiyonlar yer almamaktadır. Farklı konut tiplerinin hayata geçirilmesi, karma bir sosyal yapının oluşabileceği izlenimini vermektedir. Ancak bu konuda izleme ve değerlendirme ölçütlerine yer verilmemiş olması, konut sunumunun piyasa koşullarına bırakılabileceği riskini de beraberinde getirmektedir. Okul, sağlık, park, istihdam gibi gündelik erişimler açısından sosyal sürdürülebilirliğe önem verildiği anlaşılmaktadır. İnsan ölçeği açısından, zemin kat kullanımları, sokağa açılan girişlerle aktif cephe kullanımının desteklenmiş olması, yüksek kat önerilmeyen orta yoğun yapılaşma ile olumlu izlenim uyandırmaktadır (Gehl, 2013). Diğer yandan kentsel tasarım yaklaşımında Akmanastır gibi kültürel peyzaj unsurlarının korunması ve bu unsurların yeni yerleşim dokusu ile ilişkili biçimde yeniden yorumlanması, proje bütününde tarihsel sürekliliğin önemsendiğini göstermektedir.

Planın, Vauban (Freiburg), Hammarby Sjöstad (Stockholm) ve BedZED (Londra) gibi örneklerle aynı kavramsal eksende (yaya-toplu taşıma odaklılık, düşük karbon, entegre çevresel altyapı) eşgüdümlü bir doğrultuda olduğu gözlenmektedir (Fraker, 2013; Caprotti, 2014; Hodge & Haltrecht, 2010; Joss, 2011). Söz konusu örneklerde izleme-değerlendirme göstergeleri ve topluluk temelli yönetim vurgusu belirginleşirken, Konya örneğinde bu başlıklara dair verilerin belgelerde sınırlı sunulduğu görülmektedir. Tablo 2, incelenen uluslararası örneklerle Bizim Şehir Projesi'nin karşılaştırmasını sunmaktadır.

Kavramsal değerlendirmeye dayalı yapılan tüm bu tespitler ışığında, Bizim Şehir 2023 Konya örneğinde kompakt-karma kullanım, yaya-toplu taşıma odaklı iskelet, yeşil-mavi ağ mantığı ve enerji-kaynak verimliliği odaklarının bir arada kurgulandığını göstermektedir. Bu bileşenler, literatürde yer alan SDG-11, 5D, insan ölçeği ve eko-kent yaklaşımlarıyla kuramsal düzeyde anlamlı bağlar kurmaktadır. Bununla birlikte, erişilebilirliğin nicel performansı, konut erişilebilirliği, işletme-bakım rejimi, katılımcı yönetim ve izleme gibi başlıklarda projeye özgü verilerin eksiklik içerdiği söylenebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, proje kararlarının kuramsal ilkelerle

uyumlu bir yönelim sergilediği, ancak ölçülebilir göstergelerle desteklenen izleme-değerlendirme setleriyle daha güçlü bir kanıt zincirinin kurulması halinde literatürle bağın daha saydam hale gelebileceği söylenebilir.

Tablo 2. Uluslararası Sürdürülebilir Mahalle Planlaması Örnekleri ile Karşılaştırmalı Özet (Yazar tarafından üretilmiştir).

Örnek Proje	Ülke, Şehir	Yaklaşımın Özelliği	Uygulanan Temel İlkeler	Güçlü Yönler	Sınırlılıklar ve Eleştiriler	Kaynaklar
Vauban Mahallesi	Almanya, Freiburg	Eski askeri alanın dönüşümüyle geliştirilen ekolojik mahalle; topluluk katılımı ve otomobilsiz yaşam ilkeleri üzerine kurulmuştur.	-Yenilenebilir enerji (güneş panelleri) -Pasif ev standartları -Yaya ve bisiklet önceliği -Topluluk temelli planlama	-Düşük enerji tüketimi ve karbon salımı -Güçlü topluluk yapısı -Yüksek yaşam kalitesi	-Yüksek arsa ve konut maliyetleri -Sosyo-ekonomik homojenlik eleştirileri	Fraker (2013)
Hammarby Sjöstad	İsveç, Stockholm	Eski liman alanının sürdürülebilir dönüşümü; çevresel performans göstergelerine dayalı planlama modeli.	-Enerji, atık ve su döngülerinin entegre yönetimi -Toplu taşıma ağıyla güçlü bağlantı -Kentsel ekosistem entegrasyonu	-Kapsamlı altyapı entegrasyonu ("Hammarby Model") -Çevresel göstergelere dayalı izleme sistemi	-Yüksek yatırım maliyetleri -Teknolojik bağımlılık ve bakım maliyeti	Caprotti (2014)
BedZED (Beddington Zero Energy Development)	Birleşik Krallık, Londra	Düşük karbonlu konut topluluğu; enerji etkin bina tasarımı ve yerel malzeme kullanımı odaklıdır.	-Sıfır karbon hedefi -Geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı -Yağmur suyu hasadı -Yaya öncelikli alanlar	-Enerji tasarrufu ve atık azaltımı başarıları -Düşük emisyonlu topluluk modeli	-Davranışsal adaptasyon gereksinimi -Enerji sistemlerinde bakım zorlukları	(Hodge & Haltrecht, 2010); Joss (2011)
Bizim Şehir 2023 Konya Projesi	Türkiye, Konya	Yeni gelişme alanında sürdürülebilir mahalle planlama ilkelerinin yerel bağlamda uygulanmasına yönelik pilot proje; kentsel kimlik, yeşil altyapı ve sosyal bütünleşme temaları üzerine kuruludur.	-İnsan ölçeğinde tasarım -Yeşil altyapı ve ekolojik koridor bütünlüğü -Karma kullanım ve erişilebilirlik -Yenilenebilir enerji ve atık yönetimi -Yerel kimliğe duyarlı mekânsal organizasyon	-Geniş açık ve yeşil alan sistemi -Kentsel kimlik ve tarihsel sürekliliğe vurgu -Yaya ve toplu taşıma erişiminin güçlendirilmesi -Sosyo-mekânsal çeşitliliğe açık tasarım	-Katılımcı süreçlerin sınırlılığı -Yüksek yeşil alan oranlarının bakım maliyetleri -Kompaktlık ve verimlilik arasında dengenin tartışmalı olması	Yazarın derlemesi (2025)

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, sürdürülebilir mahalle planlaması literatüründe öne çıkan kavramsal ilkelerin Türkiye bağlamında yerel bir planlama pratiğiyle ne ölçüde bütünleşebildiğini "Bizim Şehir 2023 Konya Projesi" örneği üzerinden değerlendirmektedir. Çalışmada, insan ölçeği, kompaktlık, karma kullanım, ekolojik dayanıklılık, yönetim ve sosyal kapsayıcılık gibi sürdürülebilir mahalle planlamasının temel ilkeleri, plan kararlarıyla kavramsal düzeyde ilişkilendirilmiştir.

Araştırmanın bulguları, Bizim Şehir 2023 Konya Projesi'nin, sürdürülebilir kentsel form üretme potansiyeline sahip bir uygulama olduğunu göstermektedir. Orta yoğunluklu kompakt yapı, karma kullanım eğilimi ve toplu taşıma odaklı ulaşım entegrasyonu, literatürde Ewing & Cervero'nun (2010) tanımladığı 5D göstergeleri (density, diversity, design, destination accessibility, distance to transit) ile örtüşmektedir. Buna karşın, bu göstergelerin nicel düzeyde test edilmemiş olması, projenin sürdürülebilirlik performansının ölçülebilirliğini sınırlamaktadır. Bu durum, Türkiye'deki benzer gelişme alanlarında da görülen izleme ve değerlendirme eksikliğinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Yeşil ve mavi altyapı ağlarının bütünleşik kurgusu, ekosistem hizmetleri açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Bu yönüyle proje, Andersson vd. (2021)'in vurguladığı doğa-tabanlı çözümler yaklaşımıyla paralellik göstermektedir. Ancak, kamu yeşil alanı oranının yüksekliği, bakım ve işletme maliyetleri açısından sürdürülebilirlik

riski taşımaktadır. Bu açıdan, planlama kararlarının yalnızca çevresel değil, ekonomik sürdürülebilirlik boyutlarıyla da desteklenmesi gerekmektedir.

Sosyal sürdürülebilirlik boyutunda, projenin farklı gelir gruplarına hitap eden konut tipolojileriyle karma toplum yapısını destekleme potansiyeli taşıdığı görülmektedir. Bununla birlikte, konut erişilebilirliği, sosyal konut kotası ve gelir düzeyiyle ilişkili konut politikaları açısından belirsizlikler bulunmaktadır. Bu durum, literatürde Dempsey vd. (2011) tarafından vurgulanan sosyal bütünleşme ilkesinin sınırlı biçimde yansıdığına işaret etmektedir.

Projenin kültürel peyzajla kurduğu ilişki, sürdürülebilir mahalle planlamasının "yerel kimlik ve süreklilik" ilkesi açısından dikkate değerdir. Akmanastır çevresinin kültürel referans olarak projeye dahil edilmesi, Gehl'in (2013) insan ölçeği yaklaşımında öne çıkan "yerin ruhu" (genius loci) kavramıyla örtüşmektedir. Ancak, insan ölçeği ayrıntılarında (örneğin zemin kat canlılığı, gölgeleme, gündelik yaşama uyum) uygulamaya dönük göstergelerin eksikliği, projenin mekânsal deneyim boyutunu güçlendirmeye yönelik bir geliştirme alanı olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3'te SWOT analizi sonuçları, projenin güçlü yönlerinin yeşil altyapı bütünlüğü, toplu taşımaya erişim ve karma kullanıma dayalı mekânsal organizasyon olduğunu; zayıf yönlerinin ise izleme, yönetim ve davranışsal adaptasyon süreçlerinde ortaya çıktığını göstermektedir. Fırsatlar, SDG-11 hedefleri ve ulusal Şehir 2023 vizyonu ile uyumlu bir gelişme zemini oluştururken, tehditler; aşırı merkezilik, bakım maliyetleri ve sosyo-mekânsal ayrışma riskleriyle ilgilidir.

Tablo 3: Bizim Şehir Konya Projesinin kavramsal değerlendirmelere dayalı SWOT Analizi (Yazar tarafından üretilmiştir).

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Orta-yoğun kompakt form ve karma kullanım eğilimi (Ewing & Cervero, 2010).	Nicel erişilebilirlik/5D göstergelerinin sayısal verilerle hesaplanmamış olması.
Yaya-bisiklet eksenleri ve tramvay odakları ile ulaşım entegrasyon potansiyeli.	Kamu yeşil alanı oranının yüksekliği için işletme-bakım ve maliyet gerekçelendirmesinin sınırlılığı.
Yeşil-mavi ağ ve doğa-tabanlı çözümler için mekânsal zemin (Andersson vd., 2021).	Konut erişilebilirliği (PIR, gelir payı, sosyal konut kotası) ve yönetim/izleme mekanizmalarında boşluk.
Yerel kimlik ve kültürel peyzaj (Ak Manastır) ile bağ kurma potansiyeli.	İnsan ölçeği ayrıntılarında (zemin kat canlılığı, gölgeleme, ayrışma riskleri) operasyonel göstergelerin eksikliği (Gehl, 2013; Neuman, 2005).
Fırsatlar	Tehditler
SDG-11, ulusal Şehir 2023 vizyonu ve fon/teşvik araçlarıyla uyumlanma.	Aşırı merkezilik/yoğunluk kaynaklı trafik, gürültü, ısı adası ve sosyo-mekânsal ayrışma riskleri (Neuman, 2005).
Akıllı şebekeler, mikromobilité, TOD ile enerji ve ulaşımında emisyon azaltımı (Kenworthy, 2006; Veloso vd., 2024).	Yüksek başlangıç yatırımının, işletme ve bakım (O&M) maliyetlerinin kamu bütçesine yük bindirmesi; bakım yetersizliği.
Uydu/saha verisi ile şeffaf izleme-değerlendirme sistemi kurma imkânı.	Davranışsal adaptasyon eksikliği: toplu taşıma önerisinin kentsel sisteme entegrasyon belirsizliği, yaya tercihleri, araç bağımlılığı.

Türkiye ve Konya'daki diğer gelişme konut alanlarıyla karşılaştırıldığında, Bizim Şehir 2023 Konya Projesi'nin, yeni bir sürdürülebilir mahalle modeli olarak öne çıktığı söylenebilir. Konvansiyonel konut alanlarının çoğunda görülen fonksiyonel tekdüzelik ve düşük yaya erişimi sorunlarına karşılık, bu projede kentsel karma, yaya bağlantılı sokak dokusu ve açık alan sürekliliği ön plana çıkmıştır. Buna rağmen, katılımcı planlama ve yönetim süreçlerinin sınırlılığı, projeyi literatürde Kenworthy (2006) ve Neuman (2005)'in belirttiği "teknokratik planlama" eleştirilerine kısmen yaklaştırmaktadır.

Sonuç olarak, Bizim Şehir 2023 Konya Projesi, sürdürülebilir mahalle planlaması ilkelerinin Türkiye'de mekânsal düzeyde somutlaştırıldığı önemli bir örnek oluşturmaktadır. Ancak, bu örnek, sürdürülebilirlik hedeflerinin çok boyutlu (çevresel, sosyal, ekonomik, kültürel) bir bakış açısıyla ele alınmadığı durumlarda, model nitelik taşısa da uygulama bütünlüğü bakımından eksiklikler barındırmaktadır.

Öneriler

1. İzleme ve değerlendirme mekanizmalarının güçlendirilmesi: Projenin sürdürülebilirlik performansının nicel göstergelerle (5D ölçütleri, kişi başı yeşil alan, toplu taşıma mesafesi vb.) izlenmesi gerekmektedir.
2. Yönetişim ve katılımcı süreçlerin artırılması: Yerel paydaşlar, akademi ve belediyeler arası etkileşimin güçlendirilmesi, sürdürülebilir mahallelerin kalıcılığını destekleyecektir.
3. Sosyal konut ve erişilebilirlik politikalarının tanımlanması: Sosyo-mekânsal ayrışmayı önlemek için gelir düzeyine göre dengelenmiş konut politikaları uygulanmalıdır.
4. Ekonomik sürdürülebilirlik boyutunun plan kararlarına entegrasyonu: Yeşil alanların bakım ve işletme maliyetlerinin uzun vadeli planlamaya dâhil edilmesi önerilmektedir.
5. Kent bütünüyle ilişkilendirme: Parçacı mahalle tasarımlarının, nazım plan düzeyindeki kentsel stratejilerle bütünleşmesi gereklidir. Bu bütünlük, sürdürülebilir mahallelerin planlama sistematigi içinde kalıcı bir yere sahip olmasını sağlayacaktır.

Bu çerçevede, Bizim Şehir 2023 Konya Projesi, Türkiye’de sürdürülebilir mahalle planlamasına geçişte bir öğrenme laboratuvarı olarak değerlendirilebilir. Ancak, modelin sürdürülebilirliğinin yalnızca fiziksel plan kararlarına değil, kurumsal işleyiş ve toplumsal adaptasyona da bağlı olduğu unutulmamalıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar bu çalışmada herhangi çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Destek Beyanı: Çalışma herhangi bir kurum veya kuruluştan destek almamıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Mehmet Akif Sağ: Kavramsallaştırma (ana), metodoloji (ana), yazma – orijinal taslak (ana), yazma – gözden geçirme & düzenleme (ana), görselleştirme (ana), kaynaklar (ana), araştırma (ana), biçimsel analiz (ana), veri iyileştirme (ana), proje yönetimi (ana), süpervizyon (ana), doğrulama (ana).

TEŞEKKÜR

Bu makalenin hazırlanma sürecinde, literatür tarama ve sınıflandırma, yazım dilinin sadeleştirilmesi ve yeniden yapılandırılması, İngilizce çeviri ve dil kontrolü amacıyla OpenAI - ChatGPT (GPT-5, Temmuz 2025 ve Kasım 2025 aylarında erişilmiştir) adlı üretken yapay zekâ aracı kullanılmıştır. Yapay zekâ aracından, özellikle akademik üslubun edilgen ve nesnel hale getirilmesinde ve metin tutarlılığının sağlanmasında destek alınmıştır. Yapay zekâ aracının tüm çıktıları, yazar tarafından bilimsel doğruluk, içerik bütünlüğü ve etik ilkeler açısından titizlikle kontrol edilmiştir. Nihai metin, tamamen yazarın bilimsel sorumluluğu altında son hâline getirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Amado, M., Poggi, F., & Amado, A. R. (2016). Energy efficient city: a model for urban planning. *Sustainable Cities and Society*, 26, 476-485. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2016.04.011>
- Andersson, E., Borgström, S., Haase, D., Langemeyer, J., Wolff, M., & McPhearson, T. (2021). Urban resilience thinking in practice : Ensuring flows of benefit from green and blue infrastructure. *Ecology and Society*, 26(4). <https://doi.org/10.5751/ES-12691-260439>
- Arip, M. S. M., Lim, S. B., Teriman, S., Rashid, K., Ahmad, A. L., & Azman, A. A. (2024). The impact of smart city technologies at the neighbourhood level: A review. *International Journal of Business and Technology Management*, 6(4), 385-396.
- Berardi, U. (2013). Clarifying the new interpretations of the concept of sustainable building. *Sustainable Cities and Society*, 8, 72-78. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2013.01.008>

- Bizim Şehir Projesi. (2020). *Kentsel tasarım açıklama raporu*. [Yayımlanmamış rapor]. Çevre ve Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı
- Caprotti, F. (2014). *Eco-cities and the transition to low carbon economies*. UK: Springer.
- Civan, D., & Cengiz, S. G. (2023). Kentsel sürdürülebilirliğin geliştirilmesine yönelik yeşil altyapı uygulamaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi* (27), 72-84. <https://doi.org/10.16950/iujad.1316489>
- Conticelli, E. (2020). Compact city as a model achieving sustainable development. W. Leal Filho, A. Marisa Azul, L. Brandli, P. Gökçin Özuyar, & T. Wall (Ed.), *Sustainable cities and communities* içinde (ss. 100-108). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95717-3_35
- Das, S., Choudhury, M. R., Chatterjee, B., Das, P., Bagri, S., Paul, D., Bera, M. & Dutta, S. (2024). Unraveling the urban climate crisis: Exploring the nexus of urbanization, climate change, and their impacts on the environment and human well-being – A global perspective. *AIMS Public Health*, 11(3), 963-1001, <https://doi.org/10.3934/publichealth.2024050>
- Domenech, T., & Borrión, A. (2022). Embedding circular economy principles into urban regeneration and waste management: Framework and metrics. *Sustainability*, 14(3), 1293. <https://doi.org/10.3390/su14031293>
- Droege, P. (2002). Renewable energy and the city: Urban life in an age of fossil fuel depletion and climate change. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 22(2), 87-99. <https://doi.org/10.1177/0270467602022002003>
- Ewing, R., & Cervero, R. (2010). Travel and the built environment: A meta-analysis. *Journal of the American Planning Association*, 76(3), 265–294. <https://doi.org/10.1080/01944361003766766>
- Fraker, H. (2013). Vauban, Freiburg, Germany. H. Fraker (Ed.), *The hidden potential of sustainable neighborhoods: Lessons from low-carbon communities* içinde (ss. 97-119) Island Press, Washington, DC. https://doi.org/10.5822/978-1-61091-409-3_5
- Gehl, J. (2013). *Cities for people*. Washington, DC: Island press.
- Greater Sydney Commission. (2018, 27 Mart). *North district plan: Connecting communities in Greater Sydney 2056*. <https://www.planning.nsw.gov.au/sites/default/files/2024-04/north-district-plan.pdf>
- Hodge, J. and Haltrecht, J. (2010). *BedZED seven years on: The impact of the UK's best known eco-village and its residents*. [Internet]. London: BioRegional. <https://www.bioregional.com/resources/bedzed-7-years-on>
- Habibi, S. (2019). Improving building envelope performance with respect to thermal, sound insulation, and lighting: A case study. *Building Acoustics*, 26(4), 243-262. <https://doi.org/10.1177/1351010X19877280>
- Heath, T., Oc, T., & Tiesdell, S. (2011). *Public places-urban spaces*. UK: Routledge.
- Howard, E. (2003). Garden cities of to-morrow. *Organization & Environment*, 16(1), 98-107. <https://doi.org/10.1177/1086026602250259>
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. New York: Vintage Books.
- Joss, S. (2011). Eco-cities: The mainstreaming of urban sustainability–key characteristics and driving factors. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 6(3), 268-285. <https://www.witpress.com/eliibrary/sdp/6/3/529#:~:text=10.2495/SDP%2DV6%2DN3%2D268%2D285>
- Karateke, H. (2024). Green space and public space location selection for a sustainable neighborhood: Keçiören example. *Journal of Optimization and Decision Making*, 3(2), 485-506. https://dergipark.org.tr/en/pub/jodm/issue/89526/1374061#article_cite
- Kenworthy, J. R. (2006). The eco-city: Ten key transport and planning dimensions for sustainable city development. *Environment and Urbanization*, 18(1), 67-85. <https://doi.org/10.1177/0956247806063947>
- Lehmann, S. (2016). Sustainable urbanism: Towards a framework for quality and optimal density? *Future Cities and Environment*, 2(1), 8. <https://doi.org/10.1186/s40984-016-0021-3>
- Liu, Z., Ma, J., & Chai, Y. (2017). Neighborhood-scale urban form, travel behavior, and CO2 emissions in Beijing: Implications for low-carbon urban planning. *Urban Geography*, 38(3), 381-400. <https://doi.org/10.1080/02723638.2016.1191796>

- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 14(1), 6-23. [https://doi.org/10.1002/1520-6629\(198601\)14:1<6::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/1520-6629(198601)14:1<6::AID-JCOP2290140103>3.0.CO;2-I)
- Milder, J. (2012). Sustainable urban form. E. van Bueren, H. van Bohemen, L. Itard, & H. Visscher (Ed.), *Sustainable urban environments: An ecosystem approach* içinde (ss. 263-284). Dordrecht: Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-1294-2_10
- Moos, M., Whitfield, J., Johnson, L. C., & Andrey, J. (2006). Does design matter? The ecological footprint as a planning tool at the local level. *Journal of Urban Design*, 11(2), 195-224. <https://doi.org/10.1080/13574800600644381>
- Neuman, M. (2005). The compact city fallacy. *Journal of Planning Education and Research*, 25(1), 11-26. <https://doi.org/10.1177/0739456X04270466>
- Papas, T., Basbas, S., & Campisi, T. (2023). Urban mobility evolution and the 15-minute city model: From holistic to bottom-up approach. *Transportation Research Procedia*, 69, 544-551. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2023.02.206>
- Perry, C. (2020). "The neighborhood unit": From the regional plan of New York and its environs (1929). R. T. LeGates, & F. Stout (Ed.), *The city reader* içinde (ss. 557-569). London: Routledge.
- Rodrigues, A., Formiga, K., & Milograna, J. (2023). Integrated systems for rainwater harvesting and greywater reuse: A systematic review of urban water management strategies. *Water Supply*, 23(10), 4112-4125. <https://doi.org/10.2166/ws.2023.240>
- Sharifi, A. (2016). From garden city to eco-urbanism: The quest for sustainable neighborhood development. *Sustainable Cities and Society*, 20, 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2015.09.002>
- Shirazi, M. R. (2020). Compact urban form: Neighbouring and social activity. *Sustainability*, 12(5), 1987. <https://doi.org/10.3390/su12051987>
- Shrivastava, V., & Sinha, K. (2025). A conceptual framework for promoting neighborhood social sustainability: A review of literature. *Future Cities and Environment*, 11. <https://doi.org/10.70917/fce-2025-001>
- Stanislav, A., & Chin, J. T. (2019). Evaluating livability and perceived values of sustainable neighborhood design: New urbanism and original urban suburbs. *Sustainable Cities and Society*, 47, 101517. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2019.101517>
- UN. (2025). *The Sustainable Development Goals Report*. <https://sdgs.un.org/goals/goal11> adresinden 04.07.2025'te alınmıştır.
- Ulusoy, E. N., (2018, 15 Eylül) *Bizim Şehir Projesi için 4 ilde pilot uygulama yapılıyor!*. Emlakkulisi.com. <https://emlakkulisi.com/bizim-sehir-projesi-icin-4-ilde-pilot-uygulama-yapiliyor/582283> adresinden 30.09.2025'te alınmıştır.
- Ünal, S. G., & Erol, D. (2020). Sürdürülebilir mahalle planlamasının değişimi, planlamada yeni eğilim "EkoYer" yaklaşımı ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Planlama Dergisi*, 30(1), 15-35. https://jag.journalagent.com/planlama/pdfs/PLAN_30_1_15_35.pdf
- Veloso, Á., Fonseca, F., & Ramos, R. (2024). Insights from smart city initiatives for urban sustainability and contemporary urbanism. *Smart Cities*, 7(6), 3188-3209. <https://doi.org/10.3390/smartcities7060124>
- Zhang, Q., Yung, E. H. K., & Chan, E. H. W. (2018). Towards sustainable neighborhoods: Challenges and opportunities for neighborhood planning in transitional urban China. *Sustainability*, 10(2), 406. <https://doi.org/10.3390/su10020406>